

stjärnspåret. Hon var
ner på stranden och tog upp

Valet och framtiden

Sommaren har varit trist även från politisk synpunkt. Den svenska demokratin har mellan andrakammarvalen och den 21 september genomgått ett skede av förvirring, osaklighet och taktiska spekulationer. Väsentligen ligger orsaken i den oväntade och på grund av en ren tillfällighet egenartade utgången av juniivalen. Av oppositionspartierna gick högern och centern framåt, medan folkpartiet förlorade; detta ledde till att allmänt konservativa tankegångar och framför allt, fraser och paroller blev populära inom borgerligheten och kom att begagnas som lockbeten även av folkpartiet, ivrigt att reparera sina svåra förluster. Att ställningen i andra kammaren blev 115 mot 115 — ett läge som har få motsvarigheter i historien — gjorde det möjligt att den viktigaste inrikesfrågan, pensionsfrågan, skulle avgöras genom lottning och bidrog att låsa fast folkpartiet i en avvikande hållning mot varje uppgörelse, till och med varje förhandling, med socialdemokratin. Folkpartiets förstelning har varit en frukt av rädsla, rädsla för att förlora ytterligare röster åt höger, rädsla för att partiet vid en realdebatt med regeringen i pensionsfrågan inte skulle kunna hålla samman inför kompromissens frestelser. För socialdemokratin har detta läge, med en opposition som samtidigt glider åt höger och med frenesi konkurrerar om borgerliga marginalröster, erbjudit chanser som tyvärr inte utnyttjats till förmanet av ett stort, konstruktivt program — även om ansatser härtill, det bör erkännas, inte helt saknats.

Under dessa förhållanden har partierna helt eller delvis undanskjutit de stora frågorna och mer eller mindre hämningslöst ägnat sig åt taktiskt spel och propaganda av andra eller tredje klass. Att med energi och monopolistiska anspråk framföra angenäma plattheter hör alltid valdemagogin till, men sällan har vi bevittnat en sådan lösslapphet i genren som då man allvarligt förklarar sig kämpa för ett vänligare Stockholm eller framträder som motståndare till våld och nedbusning. Grövtst har högern varit i sin sparsamhetspropaganda, som varje morgon vaknar till nytt liv, trots att dess sakliga underlag kvällen förut sönderrivits i partidebatter och intervjuer.

Dagens Nyheter har i denna valstrid, trots våra allmänna sympatier för folkpartiet och vår tro att ett skifte i Stockholms kommunala styre vore olyckligt, inte kunnat solidariser sig med något av de tävlande partierna. Vår hållning i sakfrågorna är klar; i kärnvapenfrågan står vi på högerns linje, i pensionsfrågan stöde vi det socialdemokratiska kravet på uppgörelse om en lagfäst pension, i en rad andra sekundära frågor, som tidigare tagits upp, känner vi oss höra till folkpartiets radikala flygel. Vi har ansett det vara det riktiga, det enda hederliga, att i denna

situation inte ge oss en bestämd rekommendation för valet.

De angrepp som vi av detta skäl utsatts för visar enligt vår mening att den svenska debatten just nu är förvirrad och förbittrad av taktiska hänsyn. Några tidningar anklagar oss för att sakna politisk hållning; en sådan hållning är alltså för dem inte en klart redovisad saklig uppfattning, utan blott solidaritet med — som det vackrare heter lojalitet mot — ett visst parti. Folkpartiets ledare sökte häromdagen rent av hävda att den svenska politiken kännetecknas av en kamp mellan ideologier — underförstått att i en sådan kamp var och en måste fatta position. Han lurar säkert ingen; var och en märker och har länge märkt att det inte är sådana system eller åskådningar som brukar kallas ideologier vilka skiljer de fyra demokratiska riktningarna, utan inställningen till aktuella frågor, som har mycket litet samband med doktrinär konservatism, liberalism eller socialism. Han avser säkert inte heller att lura någon; han är helt enkelt idéhistoriskt och idépolitiskt mindre väl orienterad, vilket för en politisk ledare är en ganska oskyldig begränsning. Dess bättre är det i Sverige så att värderingar, honnörsord och till och med programmatiska huvudpunkter — folkstyrelse, försvar, socialpolitik, utjämning, full sysselsättning — är gemensamma för alla demokrater; låt oss inte söka förgifta denna värdegemenskapens atmosfär ens genom löst prat i valtider om kämpande ideologier.

Dagens val är kommunala, men ses — såsom man sett kommunalvalen sedan lång tid — också som rikspolitiska avgöranden; typiskt är att partiledardebatten i förrgår huvudsakligen gällde rikspolitiken och att just folkpartiets representant betonade att det borde vara så. Något direkt inflytande på den rikspolitiska ställningen kan likväl valen inte få. Andra kammaren berörs inte alls; hur än valet går, kommer den socialdemokratiska majoriteten i första kammaren att bli bestående under lång tid.

Vad vi måste hoppas är att den partipolitiska utveckling som präglat de senaste månaderna inte fortsätter under de två åren till andrakammarvalen 1960. Manövreringskonsterna får inte åratals framöver bli den svenska politikens signatur. Det skulle innebära ett försvagande av vår stolta demokrati, en skärpning av motsättningarna inte av reella skäl, utan på grund av partiledningarnas spel, ett avvissande — reellt, om också inte formellt — av den samförståndslinje som i princip hyllas av alla riktningar. Det väsentliga och det gemensamma måste ånyo komma till heders. Detta kan inte ske utan att den dem

skett under den senaste tiden är enligt vår uppfattning en bekräftelse på vår gamla tes att man med en enpartiregering riskerar inte bara förhävelse och maktfullkomlighet hos de styrande, utan också ansvarslöshet inom oppositionen.

Det första steget synes oss böra vara ett samarbete — antingen i eller utanför regeringen — mellan socialdemokratin och folkpartiet. Statsministern har uttryckt sin beredvilighet till en uppgörelse på bred bas, med pensionsfrågan som främsta men visst inte enda moment. Det går inte länge till för folkpartiet att vägra varje förhandling. Förvalen har ständaktighetens förstelning — särskilt med tanke på den korta tiden sedan junivalen — varit möjlig, om också tvivelaktig; två år till kan man inte leka staty. Om en

uppgörelse genom verkligt tillmötesgående från båda hållen vinnes, är vägen banad för en mera allmän samverkan i form av en demokratisk samregering. Högern kan kanske vinna ytterligare ett antal röster genom utfästelser utan täckning, centern kan kanske bevara sina röster under vingenlandet — båda partierna vet dock att de aldrig tillsammans kan nå ett flertal. För alla de borgerliga måste det stå klart att högertendensen stärker det socialdemokratiska maktmonopolet, att blott ett radikalt folkparti kan bryta detta monopol. Därför borde man i landets och sakens namn, men även med tanke på den högre taktik som inte bara tänker på det egna partiets röstfångster kunna komma fram till ett samarbete på grundval av en redan uppnådd värdegemenskap.